

UBDP TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

VADİ'DE ACI

Sözcük Sayısı: 3829

Kategori: 1

Araştırma Konusu: İnan etin'in *Vadi* adlı romanında acının bireyi ve toplumu dönüştürmesi konusunun uzam üzerinden incelenmesi

Mayıs 2023

İçindekiler

I. Giriş	3
II. <i>Tunceli</i>'de Yerli Yurtlu	6
III. <i>Ankara</i>'da Yerli Yurtsuz	9
IV. <i>Berlin</i>'de Yersiz Yurtsuz	14
V. <i>Tunceli</i>'de Yersiz Yurtlu	16
VI. Sonuç	19
VII. Kaynakça	21

I. Giriş

İnan Çetin “Vadi” romanında, bugünün toplumunun ve bireylerinin kimlik algısının değişime uğraması konusunu temelde kaleme almıştır. Romanda alışılmışın dışında, yaşanılması kaçınılmaz acıların bireyleri ve toplumu nasıl etkileyerek dönüştürdüğünü yansıtmaktadır. Acının bir bireyin duygusu olması yanında toplumun da çeşitli bağlamlarda acı çekmesinin onu dönüştürmesiyle, dönüşümün de bir döngüye dönüşmesi konusu, bu romanı farklı yapmaktadır. Acı gören birey toplumu, acı gören toplum da bireyini dönüştürmektedir. Değişmeyen tek şey dönüşümün sürekliliğidir. İnan Çetin romanında bu konuyu işlerken odak figürünü çeşitli temsilleri olan uzamlardan geçirir. Birey için her uzam bir geçittir. Her uzamda acı çekme durumu değişirse de acının tarifi değişir. Bu romanda da bireyin duygu dünyasının dönüşümü “Tunceli”, “Ankara” ve “Berlin” kentleri üzerinden sunulurken, bu kentlerin kurgulanışıyla da bireyin ve toplumun dönüşümü sunulmuştur. Bu uzamlardan çeşitli nedenlerle geçen bireyin iç monologları da acının yansıtımını oluşturmaktadır.

Roman üzerine daha önce yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle romanın en temelini oluşturan konu olan acının ve acının sunuluşunda romanın adının da bir uzamı tanımlaması bu çalışmada bu kapsamın sınırlandırılmasına kaynak oluşturmuştur. Bu bağlamda, bu çalışmada; romanda, uzamsal farklılıkların duygusal ve düşünsel tabanının oluşumundaki etkisi, kimliğin oluşumu ve dönüşümü üzerindeki etkisiyle değerlendirilecektir. Üç farklı uzam kurgusuyla, bireyin kimlik algısının dönüşümünde çekilen acının etkisi romanda yansıtılmaktadır.

Romanın belirlenen kapsamda incelenmesinde, edebiyat alanında yer alan çeşitli kuramları açıklayan Ali İhsan Kolcu’nun “Edebiyat Kuramları” adlı çalışmasında da yer verdiği “Psikanalitik Edebiyat Kuramı” temel alınmıştır. Ali İhsan Kolcu psikanalitik kuramını üç farklı kategoride incelemektedir: “Sanatçıdan Esere (Sanatçının Psikolojisi ve Kişiliği)”, “Eserden Sanatçıya

(Metinlere Yansımış Biçimiyle Sanatçının Portresi)” ve “Esere Yönelik Psikanalitik Kuram”¹. İnan Çetin’in Müge İplikçi ile yaptığı söyleşide belirttiği gibi romanda eserden sanatçıya başlığı altında bir anlatı görülmektedir.² Yazar, söyleşisinde bu farklı coğrafyalardaki uzamları detaylı anlatmaktan kaçınıp odak figür üzerinde coğrafya geçişlerinin nasıl bir etkisi olduğunun yansıtılmasına önem verdiğini belirtmektedir.

Romandaki konu, kimlik oluşturma ve dönüşüm sancıları çeken, bir mağarada anne ve babasını kaybedip yetim kalan *Suphi*’nin yaşadığı iç çatışmalar ve bu iç çatışmalar sonucu uzam değiştirme yoluyla girdiği ortamlarda “acı” bağlamında duygularının çözümlenmesi etrafında şekillenmiştir. *Suphi* karakterinin yaşadığı uzamsal farklılıklardan doğan kültürel çatışmalar, bu çatışmaların yarattığı acı duygusu, özlem hissi ve geçmişte kalmış olduğunu belirttiği birçok eski olayı betimlemesi üzerinden roman boyunca aktarılmıştır. Romanda bunların aktarımında da olayların ve sonuçların odak figürün birinci tekil anlatıcı ile kahraman bakış açısı üzerinden sunulması gözlenmektedir. Romanda bu sunumda da betimlemeden, öykümeden ve geriye dönüş anlatım tekniğinden yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Betimleme aracılığıyla uzam ve olaylar, toplum ve döneme dair görüşleri sunularak farklı coğrafyalar ve farklı durumları yansıtırken acının oluşumu ve şekillendirilmesinde de etkili olmaktadır.

Her ne kadar farklı figürler romanda etkin rol oynasalar da odak figür *Suphi*’nin öyküsü çevresinde gelişen olaylar bütünü, romanın temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmada da sınırlamanın bu odak figüre indirgenerek yapılması uygun bulunmuştur. Roman bu odak figüre odaklanırken, uzam açısından odak figürün gittiği mekanların betimlenişi de birey-toplum ilişkisini vermektedir.

¹ “Furtuna, F., Psikanalitik Edebiyat -22. - Dergipark.org.tr.” Dergipark, 2016, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/933597>.

² “Zeytin Dalı: İnan Çetin ile ‘Vadi.’” Edited by Müge İplikçi, YouTube, YouTube, 17 Mar. 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=HVDgx73wRbw&t=843s>.

Geriye dönüşlü bir anlatı yoluyla da odak figür Suphi'nin geçmişi ve bu geçmiş üzerinden bugüne yansıyan etkilerin toplumda hâlâ görüldüğü de yansıtılmaktadır.

Romanın tamamında yazar Çetin, olay zincirini kronolojik bir çizgide oluşturmuş, geriye dönüş tekniğiyle odak figürün geçmişi hatırlaması ile de romanını şekillendirmiştir. Yazar, farklı figür ve olaylara bakış açısı etrafında değişen birinci tekil anlatıcı kullanımıyla bu uzam değişikliklerinin bireyin içtenliğiyle ve tanıklığıyla anlatılmasını seçerek bireysel kimlik dönüşümünü yansıtmaya olanağı sağlarken, uzamların yapılandırılmasında öyküleyici bir anlatıyı iç ve dış monologlarla diyalogları birleştirerek okur-metin iletişimini temellendirerek hissedilen acı duygusunun toplumsal bağlamda okuyucuya iletilmesini sağlamaktadır. Bu çalışma boyunca, sözü geçen uzamların acı duygusu ile etkileşimi ve uzamların neden ve nasıl bu kadar odak figürü etkilediği de her bir uzam geçişinin ve yarattığı atmosferin değerlendirilmesi üzerinden ayrıştırılmasıyla da tezin alt başlıkları şekillendirilmiştir.

II. Tunceli’de Yerli Yurtlu

İnan Çetin’in Vadi romanında ilk uzam, odak figür Suphi’nin doğduğu ve köklenme hissettiği yer olarak Tunceli, ortaya çıkmaktadır. Roman Suphi’nin anne ve babasını küçücük yaşında kaybetme acısıyla ebeveynlerinin tamamen değişmesiyle sürdürülmüştür. Romanda 1940’lardan başlayan 12 Eylül Darbesi öncesi ve sonrası Türkiye’sini de içine alan geniş bir süreç işlenmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan ekonomik ve sosyal zorluklar içerisinde halkın içine düştüğü kaos ortamı yansıtılmış ve bu ortamın yarattığı ortaya çıkan acı, aile bağı, yalnızlık, insanın insana duyduğu ihtiyaç, değer sahibi olmak, saygının önemi gibi birçok konu ele alınmaktadır. Bu iç savaş denilebilecek ortam, bir uzamın atmosferini aktarma yönünden acıların ilk ortaya çıkışının romanda gözlendiği bir atmosfer yaratmaktadır.

Roman, bir iç savaş veya çatışma gerçekliği çevresinde, insanın varlığının önemini ortaya koymaktadır. Her türlü savaşın barıştan uzak zihniyeti, temel kan akıtma düşüncesi, erkeklerin buna verdiği önem üzerinden eril gücün hakimiyeti olarak olay örgüsünün temelini romanda oluşturmaktadır. Dönem insanının bu iç kaos ortamına bakışı, dingin bir ülke ortamı yaratma çabasının roman boyunca hissedilmektedir. Dönemin kapsamı içinde erkek çocuğa verilen önem de roman boyunca hissedilmektedir. Bu oğul kelimesinin romanda sıkça tekrarıyla vurgulanmaktadır: *“Bunu duyup bilmesine rağmen, Aziz’in hayatının tek amacı doğacak oğlu olmuştu, durumun vahametini kavrayamıyordu.”* (Çetin, 9) Romanda kaotik ortamın dinginleştirilme çabası her an hissedilmektedir: *“Süleyman, “Peki oturun söyle. Bu toprakların altında ölülerimiz var, üstünde de çocuklarımız olsun diyorsanız kaderimize razısınız demektir” dedi.”* (Çetin, 8) Böyle bir kaos ortamında başlatılan roman, Türkiye’nin acı gerçekleriyle birlikte değer yargılarının dirençle yaşatılmaya çalışıldığı bir kent uzamında kurgulanarak

başlatılmaktadır. İşte bu gerçekler de kaos ortamıyla birlikte ağırlıklı bir hüznün ve kasvet havasının verildiği bir dille roman boyunca aktarılmaktadır.

Roman, *Tunceli*'de başlatılmaktadır ve Tunceli'de bitirilmektedir. Romanda Tunceli, acının bireye ve topluma etkisini aktaran bir temsil gibidir. Bu ortamda, ortaya ilk önce *Pervane* karakteri çıkarılmaktadır. Pervane, kaostan kaçılarak sığınılan bir mağarada, hayatta kalan iki kişiden biridir. Önce kendi oğlunu kaybetme acısını yaşar ardından da hayatta kalan başka bir bebeği benimseyerek büyütür acısını sağaltmaya çalışır. Kaos ortamında adeta kardeş kardeşi yok etme hırsıyla hareket etmektedir. Bu gibi bir acının yaşanması durumunda hem oradaki bebeğin hayatta kalmasını sağlayan hem de ortamda yaşayan iki kişi olarak birbirine tutunma durumunu en net şekilde gösteren Pervane ve Suphi figürleri, acının dindirilmeye çalışıldığı yaslanılan ilk insanlar olarak da birbirleri için değer yüklenirler:

“Rüyamda bir kartalın bebeğimize doğru uçtuğunu gördüm Alişan” dedi. ...Tam bebeğimizi kapmak üzereyken nereden geldiğini göremediğim bir yaratık çıkageldi. ...Kılıcıyla kartal ile oğlumuzun arasına, iki tarla arasına sınır çizercesine girdi. ...Bu kaşları ak, iki göz bebekli yaratık da, adının Suphi olduğunu, bebeğimizin kaderinde taşıdığı iki kişilik gibi, iki ayrı dünyaya ait olduğunu söyleyip gözden yitip gitti. (Çetin, 11-12)

Acının içinden geçerken insanın insana olan ihtiyacının da yansıtılmasında insanın iç dünyasının yansıtımı önemlidir. Pervane figürü romanın en acı, en ağır olaylarını yaşayarak çevresine farklı değerleri öğreten bir karakterdir. Tunceli uzamında çocuğunu kaybetme acısıyla birlikte mağarada hayatta kalabilen tek çocuğu kendi çocuğu görmesi, ardından da yeni biriyle evlenmesiyle hayatı bütünüyle değişir.

Uzamda Pervane'nin Suphi'yle ilk etkileşimi dikkat çekicidir:

“Çok tuhaf! Bunları bana daha önce neden söylemedin? İki kişilik... Suphi... ne demeye geliyor bütün bunlar?”, *“Bilmiyorum. Rüyamda bunların ne demeye geldiğini soramazdım ya.”* (Çetin, 12)

Pervane'nin konuşurulmasında iç monologlar dikkat çekicidir. Burada acının anlatıldığı dil Tunceli'nin acı ve doğallık dolu yapısıyla aktarılmaktadır. Romanda ilk ve temel acı olan mağarada gerçekleştirilen katliam sunulurken Pervane'nin ağzından yaşanan travmatik olay anlatılmaktadır. Olay gerçekleşirken Pervane'nin elinden hiçbir şey gelmediği, çaresizce yakınışları iç monologlarla verilmektedir. Ayrıca Pervane'nin içindeki feryadı ve korkuyu da üçüncü tekil anlatıcı yoluyla ilahi bir bakış açısıyla da romanda verilmektedir:

“Bu grupta ölüm sadece minik Hidayet'e dokunmamıştı. Öteki grupta ise şalıyla yaralarını saran, kan kaybını az biraz da olsa önlemeye ve “burada çürüyeceğiz” diye düşünen Pervane'ye. Kurşunların parçaladığı oğlunun cesedi hemen önünde duruyordu Pervane'nin. Bölgenin en kimsesiz validesine, yerin birkaç metre içinde, kendi mezarında gibiydi, gözlerini oğlunun cesedinden ayıramıyordu. (Çetin, 20)

Tunceli daha çok kırsala yakın kent bünyesiyle doğallığı barındıran Suphi'nin acılarının kucağı olduğu kadar kendini ait hissettiği ve kopmak zorunda kalarak ayrıldığı bir uzam olarak da romanda görülmektedir.

III. *Ankara*'da Yerli Yurtsuz

İnan Çetin'in Vadi romanında Ankara uzamı, odak figür Suphi'nin yaşamını sağaltmak için acılarından kaçıp sığındığı ama inişler çıkışlar yaşadığı yer olarak ortaya çıkmaktadır. Roman kaos ortamının devamındaki Türkiye'nin yeni başkenti olan *Ankara*'da devam etmektedir. Ankara'nın, demokrasinin ve bürokrasinin söz konusu olduğu ülkenin 'baş' kenti kabul edilen uzam olmasıyla romandaki temsili önemlidir. Bu uzamda her figürün farklı yönlerden yansıtılması dikkat çekicidir. Ankara'da figürlerin önüne çıkan sert gerçeklikler, onları her olayda daha da olgunlaştırmış, yaşadıkları doğrultusunda bir hayat çizgisinde bulunmalarına doğal olarak sebep olmuştur. Acının insan hayatında ne gibi bir etkisi olduğu, onu nasıl değiştirdiği ve farklı bakış açılarıyla yaşamına devam etmek zorunda bıraktığı görülmektedir.

Ankara uzamında Pervane'nin evlenir. Onun evlenmesi üzerine evde iki kadın bulunması gerçekliği ortaya çıkmaktadır. İki kadının bu ortamda yaşamı zordur, özellikle Pervane adına oldukça zordur, acı da doludur. Romanın başında Tunceli'de Pervane'nin başından geçen durum acının ağırlığı yine Pervane üzerinden verilirken burada Pervane üzerinden aidiyet aradığı hissiyatı yoğun olarak verilmiştir: "Siyamet'in alışkanlıkları Ankara'ya özgü biçimde şekilleniyordu. Dilif ile Pervane kaygılıydı ama Siyamet rahat görünüyordu." (Çetin, 75) Pervane'nin korunma adına bu şekilde evde olması durumu romanda yansıtılmaktadır. Her şeyiyle romanda acı yoğundur. Suphi annesini Pervane yerine Dilif olarak görmeye başlamaktadır. Bu şekilde Suphi'nin de ailesine, kan bağına karşı olan düşüncesindeki değişikliklere yer verilmiştir fakat gelişen olaylar Suphi'yi burada da etkilemektedir.

Pervane, Ankara'daki bu gecekondu türemesi evde tekrardan kabus görürken evleri yanmıştır. Acı üstüne acı gelmektedir. Pervane bunu ayırt edecek durumda değildir. Böyle bir anlatı ile Pervane'nin ne kadar derinden etkilendiğine tekrardan vurgulanmış ve "*Yakarışla cesaretin*

birleştigi bu ses! Bugüne değil de eskiye aitti, yıllar öncesine” (Çetin, 112) tümcesi ile romanda acı duygusunun geçmişte, Hozat’ın Cevizlidere Vadisi’nde bırakmayı umduklarını fakat acının uzam değişimi ile uzaklaşmadığını, acılara yeni acılar eklendiğini, duyguları vurgulayarak ve geriye dönüş tekniğini kullanılarak okuyuculara aktarılmaktadır.

Zaten aidiyet hissedemedikleri, zorunluluktan gelmek durumunda oldukları bu evde yersiz yurtsuz kalmaları da söz konusu olmuştur. Bu olayda evin ikinci annesi Dilif, yanarak can vermiştir. Bu da ortama yeni bir acı unsuru eklemiştir. Dilif bir kumadır, ancak birçok acıyı paylaşmış kadınlar acılarını paylaşarak kendilerini ve birbirlerini sağaltmaya çalışmışlar ve kaynaşmışlardır. O yüzden Dilif’in ölümü Pervane’ye bir arkadaş kaybı acısı hissettirmiştir. Pervane bu acıyı dile getirirken *“Damarlarımdan kan çekildi gitti, elim ayağım tutmuyor.” (Çetin, 114)* ifadelerini kullanmaktadır.

Ankara’da Pervane’ye acı yaşatan bir başka olay da Pervane’nin evlendiği figür Siyamet’in, erkek çocuk sahibi olmak istemesidir. Siyamet Pervane’nin kız çocuğuna hamile olduğunu öğrenince hayal kırıklığına uğrayarak geceleri Dilif’le uyumaya başlamaktadır, bu da Pervane’yi derinden yaralamaktadır.

Bu, romanda toplumun bir başka yarasını ve acısını da yansıtmaktadır. Erkek, iki farklı kadınla birlikte olma seçeneğine sahip ve bir erk sahibi görünürken, kadın korunması erkeğe bağlı, zayıf, duygusuz ve değersiz bir varlık olarak görünmektedir:

*“Ne var ki Siyamet’in her geçen gün işinden yeni bir uğursuz haberle eve gelişi, yol göstermeleri beklercesine iki karısına da donuk gözlerle bakışı dayanılır gibi değildi.
(Çetin, 95)*

Bu durum karakterlerin penceresinden bu acı dolu ifadelerle yansıtılmaktadır. Suphi figürü de bu acılar dolu ortamda büyümektedir. Bir erkek çocuk olarak iki farklı anne algısıyla yetişmektedir. İlerleyen yıllarda evdeki tek erkek olarak görülen baba figürü de onda ciddi bir yük hissettirecektir. Acılara başka acılar eklenecektir. Annesi Pervane'nin sessiz davranışları ve içine kapanıklığı, diğer annesi olarak bildiği karakter Dilif'in yanarak ölümü, babasının bunaması ve onun sağlığı için gösterdiği çaba, Nezahat'la aralarındaki bağ gibi konular Suphi'nin kafasını dolduracak kadar yoğun hissettirir: *“Aklı karışan Suphi, “Bunamanın ilk ne zaman ortaya çıktığını biliyor musun Nezahat?” diye sordu.”* (Çetin, 152) Onun bu olgunlaşma dönemi ve çektiği sıkıntıların getirdiği acı unsuru romanın ilerleyen bölümlerinde tamamen öne çıkmaya başlamaktadır. Acılar onu yetiştirmiş, olgunlaştırmıştır. Tek erkek olma durumu yalnızlık temasını da öne çıkararak onun acı çekmesine neden olmaktadır:

“Siyamet tümünden bunalmanın dolambaçlarında kaybolmadan önce, Suphi'ye zaman zaman insanın içine işleyen gece ayazı gibi soğuk bir dille hayatın inceliklerini anlatırdı.” (Çetin, 146)

Suphi bunu bu şekilde dile getirirken acının insanda yer ettiği büyük duyguyu göstermektedir. Bu sürecin devamında Suphi'nin Almanya-Türkiye geliş gidişleri başlamaktadır. Almanya'ya gitmesi ve orada İkinci Dünya Savaşı döneminin yaşandığına tanıklık etmesi ona kendi ve tüm insanlık adına yeni bir acı vermektedir.

Suphi burada başka gerçekleri de öğrenerek başka acılar çekmeye başlar. Anne dediği insanın aslında annesi değil, baba dediği insan da babası değildir. Bu gerçeklikleri öğrenince tüm dünyasının başına yıkıldığını hisseder ve bu acıyı hissettiğinden beri bildiği tüm gerçekleri sorgulamaya başlar. Adının bile kendine ait olmadığını öğrenir. Bu hissettiği acı onu daha da olgunlaştırır da onun kendi iç dünyasında yitmesine neden olur. Aidiyetsizlik duygusu onun

sindiremeyeceği bir acı olarak yaşamının ortasına yerleşmiştir artık. O, bu genç yaşında artık kendi kimliğini sorgulamaktadır. Çektiği acılar bu acının yanında anlamını yitirmiş adeta kendi öz gerçekliğini kaybetmiş hissederek derin bir acıya gömülmüştür. Artık Suphi'nin en büyük acısı aidiyetsizliğidir ve bundan daha iyi öğrendiği başka acısı olmayacaktır.

Tüm romana yayılan aile ve birlik, bütünlük kavramı çok ince ve çok hassas bir yer oluşturmaya başlamaktadır. Ailenin insan gelişiminde, duygularının oluşumunda, hayatta verdikleri önem konusunda ve hayata bakış açılarının aşılmasında büyük payının olması romanda da vurgulanmaktadır. Suphi için yaşanan acılar, hisler, paylaşılanlar tüm acılara rağmen bir aile sıcaklığında sağaltılabilmektedir. Suphi ailesizliğini öğrendiğinde aidiyetini ve kimliğini bu nedenle sorgulamakta ve büyük bir acıya gömülmektedir:

“Bir anda umutlanmıştı Suphi ama bunu duyunca umudu bir elekten süzülürcesine aktı gitti. Babasının belleğini tekrardan hareketlendirmek, anımsamasını sağlamak için ne yapsa boştu...” (Çetin, 153)

Bunu, Suphi'nin Nicole karakterine verdiği önem ve onunla aile kurma isteği ile yaptıkları izlemektedir. Aile kurma isteği, acılarının dineceğine ve kendine tamamen yeni bir hayat kuracağına olan inancı gibi bir düşünceden doğmaktadır. Suphi Nicole'e evlenmeye karar verdiği zaman Pervane onları Ankara'ya, romanın en geniş kapsamını oluşturan uzamına davet eder. Bu esnada Nezahat figürü de Suphi'ye aşiktir. Bu olanları öğrenmesi onu acıya boğar ve romanda çok yönlü başka acılar da ortaya çıkar:

“Bu evlilik haberinden sadece kendi dünyasında kaybolmuş Nezahat mutlu olmadı. Gönül yarasıyla günlerce boğuştu durdu ki bu, Nicole ile Suphi Berlin'e döndükten sonra da sürdü. (Çetin, 215)

Onun aşk acısı Ankara'da hissedilen, aslında toplumdaki farklı bireylerin farklı acılarını göstermektedir. Bu da toplumsal anlamda hissedilen duygusal bir acı ortamı yaratmaktadır. Sonuç olarak Pervane aile derdi ve acısıyla yıllarını geçirmiş, Nezahat imkânsız aşka kapılmış, Suphi de aynı şekilde aile acısını kemiklerine kadar hisseden bir hayat geçirmeye mahkum olmuştur.

Acıların ardı arkası kesilmez. Pervane'nin eşinin Tunceli, Hozat'ta bir sinema salonu hayali olduğu için oraya sanki borcu varmışçasına ve içine oturmuşçasına gitmek istemesi ama ölümüyle bunu gerçekleştirememesi yeni bir acı ortamı doğurur. Bir yandan Pervane eşini ölümüne inanmak istemez. Buna Suphi'nin gerçeği öğrenmesinden korkusu da eklenmektedir ki Suphi gerçekleri öğrenip Tunceli'ye her şeyi öğrenmeye gidecektir. Bu esnada Suphi aracılığıyla yazar odağı tekrar Tunceli'ye kaydırmıştır.

Ankara uzamında genel yaşama bakıldığında bürokrasinin ağırlığı ve demokrasinin eksikliği hissedilmektedir. Bunların çevrelediği bir ortamda Pervane ve Suphi karakterleri, acı duygusunun insanda ne gibi değişikliklere neden olduğunu somutlarlar. İki figür de biri kadın birisi erkek yönünü dönemin gerçekliğini en iyi şekliyle yansıtmaktadırlar. Acı romana göre adeta, insanlığın kuşaktan kuşağa aktardığı kaçınılmaz bir gerçekliktir.

IV. Berlin’de Yersiz Yurtsuz

İnan Çetin’in Vadi romanında Berlin uzamı, aidiyetsizliğin getirdiği acıyı yansıtan uzam olarak odak figür Suphi’nin yaşamın acı gerçekleriyle ve kendi gerçek acılarıyla yüzleştiği yer olarak ortaya çıkmaktadır. Berlin uzamı Suphi için gerçeklerden kaçtığı, uzakta bir şekilde başarısına odaklanabileceği bir konum olarak verilmektedir. Annesiyle sıcak ilişkisi, her gün mektuplaşması onun için çok değerlidir. Hayatının her detayını annesiyle paylaşarak bir aidiyet hissederek acılarından sıyrılmaya çalışmaktadır. Orada tanıştığı ve hayatını birlikte geçirmek istediği Nicole karakteri, Suphi’nin acılarından uzaklaşabileceği biri olarak görülmektedir. Suphi bir süre sonra Pervane’nin gerçek annesi olmadığıyla yüzleşerek hayatının en büyük yıkımını yaşar.

Romanda bundan sonraki süreçte uzamlar arası geçişler başlamaktadır. Suphi Ankara’ya oradan Tunceli’ye geçerek gerçek anne ve babasının evini bulmak için bir çaba göstermeye başlar. Pervane’yi özler ama gerçek annesini merak eder. Her şey artık onun için kopuk kopuktur.

Bu çabaları esnasında Ankara’da ailesini öldüren kişi hakkında bilgi edinir, bu durum acılarını katmanlaştırır. Toplumuna olan güveni sarsılır: *“Suphi’nin bedeni hiçbir bıçağın kesemeyeceği bir zırhla kaplandı. Zavallı, dişlerini sıkarak Hıdır’ı dinliyordu. (Çetin, 247)* Burada, Suphi’nin ailesinin kaybını öğrenmesi, Tunceli’ye yönelik bir acının yansıtımını ortaya çıkarır. Berlin’e geri dönerken de öğrendiği tüm bilgileri ve anılarını karısı Nicole’e anlatarak acısını sağıltmaya çalışır. Burada da Berlin uzamı geride bıraktığı acılarını rahatlattığı ve onlardan kaçabileceği bir konum olarak yine vurgulanmaktadır. Bu vurguda Nicole’ün etkisi ve Suphi üzerinde bıraktığı etkisi önemlidir.

Suphi, Nezahat’ı, yani bir zamanlar gönül bağı kurarak yaşadığı insanı geride bırakarak hayatına Almanya’da devam etmeyi seçer, yanına başka birinin uygun olduğunu görür. Bu

dönemde düşünceleri de aslında insanın zaman kavramı boyunca tercihlerinin farklı yönde ilerlemesi, devamında yaşamını bu şekilde ilerletmesini göstermektedir. Acıların çeşitli kaynakları olan, etnik veya kültürel farklılıklar, dönemsel etkiler ve yaşanmışlıkların etkisi Suphi ve Nezahat arasındaki bağı zayıflatarak koparmaktadır. Suphi ve Nicole arasındaki bağ Suphi için daha sağaltıcıdır ayrıca kendisini geçmişinden uzak tutmaya, acılarını unutturmada diğer herkesten annesi olarak bildiği Pervane'den bile daha güçlü bir etkiye sahiptir:

“Suphi ile Nicole Berlin’de Ludwing Kilisesi’nde dünyaevine girdiler. ... Dehşet, dert, pişmanlık gibi pek çok kavramın yerine yeni bir dünya inşaat etmeye çalışıyordu. “(Çetin, 217)

Berlin’e sığınmak için giden Suphi öğrendiği, hayatının gerçeklerinden sonra kendini orada geçmiş acılarını sağaltacak durumda hissetmez. Hayatının ortasına oturan aidiyetsizlik gerçekliği Berlin’de pekiştiğinden kendisini artık buraya da ait hissetmemesine neden olur.

V. Tunceli’de Yersiz Yurtlu

İnan Çetin’in Vadi romanında Tunceli uzamı, başlangıçta odak figür Suphi’nin doğduğu yer olarak ortaya çıksa da daha sonrasında aidiyet hissini artırma çabasıyla acıların düğümlenip tamamen bir çıkmaza dönüşmesini temsil eden bir uzama dönüşür.

Suphi, Berlin’de öğrendiklerinin getirdiği acıyla ve annesi olarak bildiği Pervane’nin geçmişi kapalı bir kutu gibi saklaması, onu Tunceli uzamına tekrar gelmeyi inanılmaz bir yoğunlukta istemesine neden olmuştur. Suphi geçmişi hakkındaki bu gizemi çözmek amacıyla kafasına koyduğu amacı gerçekleştirmek üzere kimsenin dediklerini umursamayarak her şeyin başladığı uzama, Tunceli’ye, geri döner. Kan bağına sahip olduğu akrabalarıyla tanışır, iletişime geçer. Bebekliğindeki olan o hüzün dolu olayı dinlemek ister. Bunun sonucunda ulaştığı kişiler tarafından gerçekler kendisine aktarılmaktadır.

Hıdır Bey Suphi’ye çok uzun bir zaman dilimi ayırarak geçmişini ayrıntılarıyla anlatır. Kendisinin o zamanlar olayın geçtiği Vadi ’ye yakın bir köyde yaşadığını, arkadaşı Turan’la askerlik yaptığını ve ailesini vuran kişinin Hulusi adında bir tanıdığının olduğunu dile getirmektedir. Ailesinin 1938’lerde devlete karşı çıkan isyanın bulunduğu yerde yaşadıklarını ve askeri olarak üst mevkilerinden bu isyancıları vurmaları için bir vadide toplamaları istendiğini anlatır. Bu işlev kazandığını ve mağaranın kapalı olduğunu, görüşe izin verilmediğini, katledilen insanların durumlarını, o dönemin şartlarını tek tek anlatır. Toplum da bu acıdan payını almıştır. Suphi’nin bireysel aldığı acı payı ailesinin ayrıntılarını öğrendiğiyle yansıtılmaktadır. Hıdır Bey’den annesinin adının Fener, babasının adının da Aziz olduğunu, kendinin de Hidayet olduğunu öğrenir. Suphi’nin de vurulacakken “ölü taklidi” ne benzer bir şekilde durduğunu ve öldürülmediğini belirtir. Suphi bu mucizeye ne sevinir ne üzülür. Artık duyguları açısından tamamen boşluğa düşmüştür. Bu an romanın kırılma noktası olarak değerlendirilebilir. Geçirdiği

kaç yıllık hayatın, annesi bildiği kişinin aslında ölen çocuğunun adı olduğunu görür ve bunu almanın acısını, ağırlığını derinlemesine hisseder.

Romanda geçmiş ve kaos döneminin yarattığı ortam Tunceli uzamına göndermelerle aktarılmaktadır. Suphi, yıllardır gerçek olmayan bir hayatı taşıdığını düşünerek bu ağırlık altında kendisini ezilmiş hisseder. Hatta kendine Hidayet denmesini ister. Acı içinde kıvranan Suphi bir ait olma çabasına o kadar hızla bürünür ki, öz gerçekliğine, kendi hayatına tutunmaya çalışmaktadır. Aidiyetsizlik duygusu onu yok etmeden o bu duyguyu yok etmelidir. Tam bu noktada Hıdır Bey onu geçmişini bu kadar çabuk silmemesi hakkında uyarılarda bulunarak içinde bulunduğu gerçekliğe döndürür. Suphi bu acı ile baş edemez, o mağaraya gitmeye kalkışır, orayı görmek ister. Hıdır Bey'in "saat" ini de alarak mağaraya giden Suphi aradığı duygu halini bulamaz çünkü zaman akıp gitmiştir, hiçbir şey değişmeyecektir. Suphi artık kendi benliği içinde yitmiştir.

Romanın sonlarına doğru, Hidayet yani Suphi, başka türlü aidiyetlerin arayışına geçer. Çektiği acı dayanılmazdır, acılarını sağaltmak ister. Bunun için babasının açmak istediği sinema salonu hayalini gerçekleştirmek ister. O sinemada tek bir gösterim yapıp Berlin'e dönme planı yapar ve oradaki hapishaneyi sinema salonuna çevirir. Bu, romanda acının uzam etkisini, daha çok öne çıkarmaktadır. Suphi bu tek gösterimlik sinemada, anne ve babasını öldüren adamın yazdığı mektupla gösterimi başlatır. Pervane, Suphi'nin gerçeği öğrendiğini burada anlar ve bitimine kadar donakalır:

"Fakat Pervane bu güzellikleri görmüyordu, coşkusuz, heyecansız hatta üstüne ölü toprağı serpilmiş gibiydi ki geçmişi saniyesi saniyesine yeniden canlandırmasını bilen belleğiyle geçmişi bitip tükenmez acılarla dolu vadiyi önüne seriyordu." (Çetin, 288)

İşte acının onları olgunlaştırdığı bir Tunceli uzamı bu bölümde hissedilmektedir. Babasının hayali olan sinemayı yaparak kendi hayat hikâyesini sevdiği tüm insanların önünde anlatarak tüm acısını herkesle o an tümüyle paylaşmıştır. Bu defa acı gerçekler ve acıyı kabullenme duygusu ağır basmaktadır. Pervane de Suphi'nin gerçekleri öğrenmesine rağmen onu oğlu gibi görmeye devam eder ve Suphi de onu annesi gibi görmeye devam eder. Acı başladığı noktada katmanlaşarak yerleşse de iki insan acıyı sağıltmak için yine birbirine sığınmıştır.

Aidiyetsizlik acısı Suphi'ye başka bir kimlik kazandırmaktadır. Suphi için küçük bir çocuk olduğu zamanlarının geçtiği Tunceli ile yıllar sonrasında gittiği Tunceli arasında benzerlik görülmemektedir. Aidiyet duygusunun sarsılması onu yersiz yurtsuz, kendine ve toplumuna yabancı bir bireye çevirmiştir. Onun için kendisi yeri artık belli olmayan, bir bağı olmayan, acılara boğulmuş biridir.

Romanın sonunda Suphi artık aile temasının aslında kan bağından öte birliktelik olduğunu öğrenmiştir. Hissettiği tüm aidiyetsizliğe ve acıya rağmen Pervane'nin sağladığı sevgi ortamında büyümek, sevginin varlığı onu en azından bir aileye, bir kente, bir topluma ait hissettirmese de yaşama ait hissetmesini sağlamaktadır. Suphi sinema gösteriminde annesi Pervane'yi sahneye çağırdığında, ona sevgiyle bakar. Belki de yaşama aidiyeti, bu noktada kendisini Pervane'ye ait hissetmesi olmaktadır.

VI. Sonuç

İnan Çetin, *Vadi* romanında acıya bireysel ve toplumsal bağlamda yaklaşarak acının dönüştürücü gücünü uzam geçişleriyle aktarır. Bu nedenle romanın kurgusunda kullandığı, romandaki olayların başladığı Cevizlidere Vadi' sinin adını verir. Acılar uzamlar arasında oluşan yitik bir *vadi* gibidir. Romanda acının kendisi *vadi*dir. İki çıkmaz dağın arasında kalmaktır ya da uzamların doğrudan kendisi *vadi*dir. Acı da *vadi* gibi çok ve çeşitlidir.

Vadi romanında odak figür Suphi'nin acıları uzamsal geçişlerle bu uzamların romanda yalın ve gerçekçi bir yaklaşımla anlatılmasıyla iletilmektedir. Romanda yazar, acının insanın içinde geçmiş bir olay sonucu gömülmüş bir şekilde bulunmasının nereye kaçarsa kaçsın peşini bırakmayacağını göstermiştir. Geçmişte yaşanan travmaların ateşiyle yanıp yok olmaktan korkan, istediğini yapmaktan çekinenlerin aksine kaybetmekten korkmayanların cesaretiyle yaşayanların yansıtıldığı romanda, bunun nedeninin de kaybedecek bir şeyinin kalmamış olarak kurgulanan Suphi figürü üzerinden aktarmıştır.

İnan Çetin, romanın tümünde bahsedilen “*acıdan kaçış*” ın bir parçası olan, bireyin içerisinde “yapılması gereken” şeklinde bahsedilerek yapılan bireyin kimliğini kaybetmesine boyun eğen Suphi'nin Hozat'ın Cevizlidere Vadisi'nden kaçışı ve acısını geride bırakma hevesi ile kendi içselleştirdiği kimliğini bulamasa da arayabilmesini sağlamıştır. Suphi üzerinden 1940'lardan 1990'lara uzanan Türkiye'nin başka bir yüzünün acıları yansıtılmıştır.

Romanda sunulan, bireyin yer yurt edinme çabası, bir yandan da bireyin toplumu içinde yaşananlarla nasıl yersiz yurtsuz bir yalnızlığa dönüştüğüdür. Suphi'nin acısı, bir bireyin kendi iç dünyasında hapsolmesinin, yalnızlaşmasının, aidiyetsizleşmesinin sonucu olarak yurtsuzluğa kanat açışının öyküsüdür.

Roman, hem siyasi hem sosyal anlamda insanların düzenlere boyun eğişlerinden ve bu nedenle çektikleri acılardan onları sağaltmaktadır. Romandaki acının farkındalığı da onun paydaşlarını kavuşturur. Bu noktada da Suphi figürüyle aktarılan insanın kendine tanımlanan acının dışına çıkmak, ait olduğunu hissettiği yere kavuşmayı istemesinin imkansızlığıyla acıların en ağır olan aidiyetsizlik duygusunu tatması, romanın en önemli yansımasıdır. Bu kapsamda aidiyetsizlik acısı yaşayan bir birey kök salmayan bir insana dönüşmektedir. Birey kendisini bu duruma sürükleyen topluma da güvensizlik duymaya başlar. Artık birey için toplum da bireye acı veren bir mekanizmaya dönüşmüştür. Acı bireyi ve toplumu yutmuştur.

Eseriyle, İnan Çetin tanıdık bir konuda ama uzama yüklenen farklı bir aidiyet işleviyle acı ve bu acıyı sağaltma çabasının bir temsilini özgün bir yapıyla vermeye çalışmıştır. Uzamdan uzama geçerken acıdan kaçan bireyin yine acıya koşmasını anlatırken, toplumsal etmenlerin yol açtığı acıyı ve acının yol açtığı toplumsal güvensizlik döngüsünü eleştirel bir anlatı ile kaleme almaktadır.

Yazar, eseriyle, sistematik özgürlükten kurtulmayı önermiş ve özgürleşmek isteyen bireyin başarması gereken en önemli hedefinin, herhangi bir olayın, herhangi bir şekilde etkisinde kalmasından bir an önce kurtulabilmesi olduğunu, acının kaçınılmaz, ama içinden geçilmek zorunda kalan bir olgu olduğunu, bir yandan da bireyin topluma duyabileceği güvensizliği de romanında vurgulamıştır.

VII. Kaynakça

Temel Kaynak:

İnan Çetin, Vadi

Diğer Kaynaklar:

“Furtuna, F., Psikanalitik Edebiyat -22. - Dergipark.org.tr.” *Dergipak*, 2016, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/933597> Görüntülenme tarihi: 11 Aug. 2022

GÜNÜN YAZARLARI Kavel Alpaslan İspanyol gazeteci 1 yıldır 'ajanlık' suçlamasıyla Polonya'da tutuklu Süleyman Karan Küresel bankacılık krizi: Sıradaki batık gelsin! Atilla Özsever Emekli maaşı. “Sonu Gelmeyen Vadi - Okan Çil.” *Gazete Duvar*. Görüntülenme tarihi: 27 Feb. 2020 <https://www.gazeteduvar.com.tr/kitap/2020/02/27/sonu-gelmeyen-vadi>.

Cihan, Serek. “Vadi: Sıradan Hayatların Uçurumu.” *Geremol*, Geremol, Görüntülenme tarihi: 25 Oct. 2021, <https://geremol.net/2020/07/30/inan-cetin-vadi/>

“Zeytin Dalı: İnan Çetin ile ‘Vadi.’” Edited by Müge İplikçi, *YouTube*, YouTube, 17 Mar. 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=HVDgx73wRbw&t=843s>.